

EMIL LUCA-INGINERUL IEȘEAN CU DIPLOMA NR. 1**(partea II-a)**

*Dr. ing. Adrian PUIȘOR, director,
Complexul Muzeal Național Muzeal „Moldova” Iași*

Foștii săi studenți, cred însă că Emil Luca nu are doar meritul de a fi deținut numărul 1 pe o diplomă. Gradul de profesor universitar avea să-l câștige în 1947, la 32 de ani. Peste trei ani, împreună cu profesorul Vasile Petrescu al cărui asistent universitar fusese, a realizat - după cum susține - cele mai scurte unde electromagnetice din lume. "În 1950, cele mai scurte unde electromagnetice din lume erau de 100 de microni. Noi am obținut o reducere până la 0,8 microni. Dacă am fi avut aparatură, am fi putut produce lumina, cum au reușit, în 1960, americanii, când au produs laserul", explica prof. dr. Emil Luca. Și în alte domenii a făcut pionierat. Dovezile le are adunate într-un dosar cu șină, mai vechi decât comunismul. Președintele celei de-a VIII-a Conferințe Internaționale de Ferofluide, ținută la Timișoara, îl menționa în discursul său pe tânărul profesor ieșean, ca fiind autorul primei cărți de ferofluide din lume. "Aflat la o conferință la Timișoara, descoperitorul ferofluidelor, Ronald Rosensweig, a cerut toate cărțile existente în librăriile din oraș, pentru a le duce în America", spune profesorul, marcând cu arătătorul și cu sclipirile din ochii albaștri importanța momentului.

Dacă ar fi trăit în altă țară, Emil Luca ar fi fost, poate, pus pe un alt postament. În 1970, după cum susține, a realizat în același an cu indienii, primii electreți din lume. Banalele microfoane de azi nu ar putea funcționa fără aceste piese cu electricitate permanentă. Când le-a realizat Emil Luca, cine să audă însă de România? În literatura de specialitate, realizatori ai electreților au fost menționați doar indienii, deoarece în România nu aveai unde să publici. Acum, o cincime dintre cele aproximativ 200 de lucrări științifice ale profesorului au apărut în străinătate. O parte dintre cercetările sale au fost incluse în cărți de bază ale fizicii. Cartea lui Landolt-Bornstein, elaborată de International Business Corporation, instituție ce i-a solicitat în 1972, publicarea studiului său "Influența distribuției cationilor asupra temperaturii Curie în cazul feritelor Cu-Ni" ține în mod special să fie menționată.

"Pentru a te impune în fața studenților trebuie să te faci stimat și iubit."

Chiar dacă nu a obținut, poate, notorietatea științifică internațională pe care ar fi meritat-o, profesorul Luca a trăit gloria lui. Căci, în anii tinereții sale, un profesor universitar de talia sa, la o universitate abia în formare, strălucea cu adevărat. Când și-a început cariera academică, în 1941, cele două facultăți ale Politehnicii n-aveau mai mult de 20 de profesori și conferențieri. Azi sunt cu sutele, iar studenți sunt mii. "Cum să mai aibă timp profesorul să lucreze cu fiecare student în parte?", întreabă retoric prof. dr. Emil Luca, convins fiind că "fără această comuniune sufletească între student și profesor, nimic nu se poate face. Experiența i-a arătat că stima se câștigă mai ușor. "Să te faci iubit însă, e mai greu", spune completând apoi: "Eu m-am înțeles cu studenții extraordinari!". "Avea o ținută extrem de academică. Impresiona pe toată lumea", își descrie fostul profesor dr. Mircea Gușă, fost decan la Electrotehnică.

Prof.dr. Emil Luca i-a fost profesor în '64, în anul al doilea. Vorbea «neîntrerupt» în timpul cursului, avea un discurs «coerent și rapid, astfel încât era o performanță să îți pasul cu dumnealui». La curs, vorbea liber – își amintesc foștii săi studenți - și «nu venea nici măcar cu o foiță cât de mică», spune însuși profesorul. "Cursul său era foarte dificil pentru noi, cu multe elemente de noutate, iar examenul era foarte dificil", își amintește și prof.dr. Costel Emil Teodor. La profesorul Luca greu se lua nota maximă. O performanță pe care nici profesorul Teodor, nici profesorul Gușă n-au atins-o la vremea lor, aflându-se însă "aproape de limita superioară", după cum spune primul dintre ei.

La o bursă de 1.500 de lei, o friptură de 4 lei era nimica toată.

Își mai permit profesorii de azi să-și trateze studenții cu aceeași exigență? Câți dintre miile de admiși pe bază de dosare ar mai promova, oare, Politehnica? "Aud că acum tinerii se plâng până și de bacalaureat. Păi, știți cum era la vremea mea?". Dintre cei 156 de candidați, absolvenți din opt licee, care au susținut în 1935 bacalaureatul la Liceul din Suceava, doar 16 au promovat. După tezele scrise, eliminatorii, trei la număr - la română, franceză și, în funcție de profil, matematică sau latină - din cei 156 au rămas 38. Doar 16 dintre aceștia au promovat însă cu totul, luând o diplomă. Din satul natal Pomârla, de lângă Dorohoi, Emil Luca a fost singurul dintre cei opt absolvenți de liceu care a promovat. Astăzi, o promovabilitate de 10% la nivel de județ ar declanșa probabil, o revoluție populară. În ciuda acestei exigențe, la facultate ajungeau mai mulți copii de țărani ca azi. Între 1935 și 1940, de exemplu, comuna Hudești, cu cele patru sate ale sale, între care și Pomârla, «avea» la facultate 18 studenți. "Acum e unul singur: băiatul notarului", spune prof.dr. Emil Luca. Deși era și atunci sărăcie la sate, copiii de țărani primeau burse cu care o duceau chiar bine în liceu și în facultate. Liceul "Anastasia Bașotă" din Dorohoi, de exemplu, unul din cele mai vechi din Moldova, destinat în exclusivitate elevilor de naționalitate română, asigura casă și masă gratis pentru toți elevii proveniți de pe fosta moșie a boierului Bașotă. Așa lăsase boierul Bașotă, întemeietorul școlii, prin testament. La facultate, primii admiși primeau bursa de studii. În promoția sa, decanul Facultății de Științe, celebrul fizician Ștefan Procopiu, a împărțit bursa de 1.500 de lei între Emil Luca și următorul de pe listă. "Decasă nu primisem nimic. Mi-a zis tata: Te-am făcut bacalaureat, descurcă-te". În schimbul meditațiilor pentru bacalaureat, a primit gazdă și masă. Mai dădea însă și alte preparații, sâmbăta și duminica, pentru doi frați, elevi la Liceul Militar. Amândoi, Ionel și Georgică - acum morți amândoi - au făcut apoi o facultate, ultimul ajungând profesor la Politehnică. Cu banii câștigați astfel își completa bursa lunară de 750 de lei, până la 1.000 lei. Din prima bursă, i-a luat tatălui o haină, pe care i-am dus-o acasă în dar, la vacanța de Paști: "cam asta era, atunci, mentalitatea unui tânăr", spune sfătos profesorul Luca. Deși muncea pentru a se întreține, studenția a fost pentru el raiul. Se raportează, firește, la anul de grație 1938, vârful dezvoltării economice a României. Mergea săptămânal cu colegii la restaurant, unde pâinea se dădea la discreție, gratis. Dintr-o jumătate de bursă de 750 de lei, o friptură de patru lei era nimica toată. Vinul costa în medie între 4 și 6 lei, cel mai scump, Grasa de Cotnari, fiind 7 lei. Ca student, era mai elegant îmbrăcat decât a umblat apoi ca profesor. Regimul de autoritate monarhică al lui Carol al II-lea, instaurat la 10 februarie 1938, nu i-a afectat în vreun fel studenția. "Ce treabă aveam noi cu asta? Doar atât, că s-a introdus mai multă disciplină și că au fost desființate organizațiile studențești, în care se infiltrasse puternic

legionarismul".

Au tras rușii după mine, dar nu m-au nimerit".

Emil Luca nu a fost legionar, după cum n-a intrat mai târziu nici în partidul comunist. "Eu eram la fel de bun prieten și cu Popinceanu, și cu un evreu, Max Vexler. Eram toți ca frații. Mi-amintesc că odată am boicotat eu și Popinceanu un examen pentru că profesorul nu respectase programa, iar dintre toți colegii, numai Vexler s-a solidarizat cu noi și a părăsit sala", spune Emil Luca. În martie 1945, când au venit comuniștii, mulți profesori universitari se temeau să se întoarcă la Iași, de la Turnu-Severin, unde fusese refugiată Politehnica. Emil Luca susține ca nu s-a temut să se întoarcă. Trecuse prin multe și nici n-avea, zice el, motive să se teamă de ceva. În război s-a înrolat în Regimentul II Artilerie Antiaeriană, pe 22 iunie 1941. A rămas pe front până la 15 noiembrie 1944. "Am luptat la trecerea Prutului, la Țiganca, până la Fălciu – Huși. Acolo era s-o termin: Rușii bombardau continuu. 48 de ore am stat încercuți în Basarabia", își amintește profesorul. A lucrat apoi la un atelier de reparații auto al armatei. 23 august '44 l-a prins la Mărășești: a fost luat prizonier de ruși. După cinci zile, și-a spus că ori evadează ori moare. "Au tras rușii după mine, dar nu m-au nimerit. Am trecut prin gardul de sârmă și am fugit desculț, timp de două zile și două nopți, până la București".

"Neexersată, memoria se strică"

În martie 1945, a venit împreună cu rectorul Partenie la Iași, să pregătească revenirea Politehnicii din refugiu. Spațiul oferit de Universitate, de fapt actualul corp A, era distrus de bombardament și încă mai funcționa acolo un lagăr de prizonieri germani. "După ce aceștia au fost mutați într-o clădire de vizavi, am venit cu 15 muncitori și până la 1 aprilie am făcut funcționabile 22 de încăperi din clădire", rostește cuvintele cadentat, pe ton mobilizator, profesorul Luca. Așa cum făcea în urmă cu o jumătate de veac, când se întâlnea de două ori în fiecare săptămână cu profesorii Dumitru Mangeron și Alexandru Climescu, de la Matematică, pentru a-și antrena mintea. Citeau de exemplu, toate statele Africii, apoi toate capitalele lor, iar la următoarea întâlnire încercau să vadă câte dintre ele le știu pe de rost. "Neexersată, memoria se strică", este una dintre „lecțiile” profesorului Luca.

A trecut în veșnicie la 11 iulie 2007 și a fost înhumat în cavoul familiei din Cimitirul Eternitatea, fiind condus de o mulțime impresionantă de discipoli, cadre didactice, colaboratori și absolvenți.